

לא עליך המלאכה לגמור 3 נבנים עם מסכת אבות

1 לא עליך המלאכה לגמור - אבות פרק ב - משנה טו-טז

טו. רבי טרפון אומר, היום קצר והמלאכה מרבה, והפועלים עצלים, והשכר הרבה, ובעל הבית דוחק:

טז. הוא הנה אומר, לא עליך המלאכה לגמור, ולא אתה בן חורין לבטל ממנה. אם למדת תורה הרבה, נותנים לך שכר הרבה. ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעלתך. ודע מתן שכרך של צדיקים לעתיד לבא:

2. תמונות מרבי נחמן – לא לדחוק את השעה - חיי מוהר"ן

תל. היועץ אינו דוחק לקבל את עיצותיו

תלא. נסיון לישון בכוח מרחיק את השינה - דוגמא גם בעניינים אחרים

מי שרוצה לישון ואינו יכול לישון העצה לזה לבל להכריח עצמו כל כך לישון. כי כל מה שמכריח עצמו יותר לישון מתגבר עליו ביותר מניעות השנה. וענין זה גם בכל הדברים שבעולם לבל להכריח עצמו ביותר. כי כל מה שמכריחין עצמו ביותר לאיזה דבר מתגבר עליו ביותר ההפך דיקא. ואפילו בעבודת השם צריכין לפעמים זאת לבל להכריח עצמו יותר מדי אף על פי שבאמת צריכין להיות זריז גדול מאד לקדש עצמו כראוי ולזכות לעבודת השם בשלמות במהירות גדול ואסור להניח מיום לחברו כלל, כי אין העולם עומד כלל אפילו כהרף עין ועל כן כל מה שיכולין להתגבר לעשות איזה דבר בעבודת ה' צריכין לעשותו מיד דיקא בלי אחר ועכוב כלל, אפילו רגע אחת כי מי יודע כמה מניעות ועכובים והרהורים יהיה לו בשעה האחרת כי אין להאדם בעולמו כי אם אותה השעה ואותה הרגע בלבד. אף על פי כן לפעמים כשרואין שמתגברין ומכריחין עצמו לאיזה דבר ואינו עולה בידו. צריכין לפעמים להמתין ולבל לפל בדעתו מזה ולבל לדעתו כלל במה שאינו זוכה לאותו הדבר. וימתין קצת עד שתבוא עתו. ואי אפשר לבאר דבר זה בכתב כלל. ורבנו זכרוננו לברכה היה בדבר זה חדוש נפלא מאד כי היה זריז בתכלית הזריזות שלא היה דגמתו בעולם וכל דבר שהיה צריך לעשות אפילו בעניני עבודות גשמיים שהם צרכי האדם היה עושהו בזריזות נפלא מיד דיקא מכל שכן בעבודת השם. ואף על פי כן היה מתון גדול כשראה שאינו עולה בידו היה מתון מתון. רק שצריכין להתנגע ולקסוף להשם יתברך תמיד גם בעת שאין עולה בידו עבודת השם כראוי. ולבל ל'אש עצמו כלל משום דבר. ותכף כשהשם יתברך עוזר והוא יכול לחטף

איזה דבר שבקדשה יעשהו מיד בזריזות גדול. ואי אפשר לבאר דבר זה בכתב. והמשכיל החפץ באמת יבין מזה קצת עצות לעבודת ה'

תלב. חינוך בלחץ מבלבל ומטפש

אמר שמה שהמלמדים דוחקים את התינוק ביותר על ידי זה אינו יודע התינוק כלל. רק צריכין להיות אמן גדול בזה ללמד את התינוק בהדרגה בלי איום הרבה ובלי דחק יותר ועל ידי זה יתפס יותר בנקל. כי אמר שהמלמד חוזר עם התינוק ואומר לו זכר זכר, בלשון אשכנז גידענק ז'ע גידענק ז'ע. ואם היה חוזר עמו מעט בנקל, בודאי היה תופס הדבר היטב והיה זוכרו אף אחר כך חוזר עמו כל כך ואומר לו כמה פעמים זכר זכר עד שאחר כך כששואלין התינוק הפרוש של אותו המקרא יוכל להיות שישיב התינוק שפרושו גידענק ז'ע. כי התינוק סובר שאלו התבות הם הלעז של המקרא. כי בזה שדוחקין את התינוק הרבה, בזה מבלבלין אותו לגמרי ואי אפשר לבאר הדבר הזה והוא ברור למשכיל, ונצרך מאד למלמדים וכן לכמה ענינים. כי זה הוא כלל גדול שלא לדחוק עצמו ביותר על שום דבר רק בהדרגה ובמתון ואי אפשר לבאר כל זה כלל. ומעשה שהיה כך היה שתינוק אחד הוליכו אביו לרבנו זכרוננו לברכה ולמד אותו בכל הדרך שכאשר יתנו לו משקה לשתות שיאמר סברי מרנן ורבנן וכו' וחזר עמו הרבה הרבה מאד למען יזכר היטב ולא יתבלבל. אחר כך כשבא התינוק לרבנו זכרוננו לברכה והתחיל לומר סברי לא היה יכול לומר כלל ונתבלבל מאד. ענה רבנו זכרוננו לברכה ואמר לאביו אתם בודאי למדתם עמו הרבה והכבדתם עליו מאד שיזכר לומר סברי וכו' פסדר ובשביל זה אינו יכול עכשו לומר פלום אם לא הייתם חוזרים כל כך, בודאי היה יכול לומר פראוי. ואז אמר רבנו זכרוננו לברכה ענין השיחה הנ"ל

תלג. אין בריאות מיד !!

מענין ההוסט, שהיה רוצה להעלות לסה בשעת ההוסט, ולא היה יכול. ולא הכריח עצמו לזה הרבה. אחר כך לאיזה שעה קלה העלה הלסה מאליו בנקל ואנכי עמדתי לפניו. ענה ואמר אלי אפילו מזאת יכולין לראות שאי אפשר להכריח עצמו הרבה על שום דבר. כי הלא בתחלה לא יכלתי להעלות הלסה אבל הייתי שוקט ונח ולא הכרחתי עצמי להעלות דיקא ואחר כך עלתה מאליה. ורמז לי בתנועותיו הקדושות שפמו כן הוא בכל דבר שאין צריכין לעמד על שום דבר שיהיה דיקא פן כמו שרוצה אף על פי שרוצה דבר שבקדשה באמת. רק אם יכול לעשות תקף ומיד מה טוב לעשות דיקא תקף כי דבר שבקדשה אסור לדחות אפילו רגע אחת רק לזרז עצמו לעשות בזריזות גדול תקף ומיד דיקא. אך אם אף על פי כן לא יכל לעשות תקף אל יבהוהו רעיוניו וישקט ויגוים ויצפה לישועות ד' ויתלה עיניו למרום אולי יזכה לזה. ועל פי רב יעזרהו השם יתברך אחר כך לגמר בנקל מה שרוצה. ויש בענין זה שיחות קדושות הרבה אך אי אפשר לבאר זאת בכתב היטב